

Bewonersinitiatieven zorg, welzijn en wonen Het VERHAAL, de FEITEN en de POSITIE *Gespreksverslag*

1. Van droom naar werkelijkheid. Hoe kan netwerkend werken bijdragen aan de volgende stappen en bestending van uw initiatief?

Gespreksleider Rosa Lucassen (www.burosa.nl, netwerkend werken)

Aan deze tafel is uitgewisseld over hoe je als initiatiefnemer en betrokkene start en verder komt met je bewonersinitiatief. Daarbij dienen zich allerlei vragen en thema's aan als: Wat wil ik/wat willen wij en hoe kunnen we duidelijk krijgen welke weg we moeten inslaan? Financiering regelen, of juist op buurtverzorgers richten? Hoe kan ik durven spreken vanuit zelfvertrouwen met anderen? Hoe kan ik buurtgenoten vinden die zorg en/of aandacht behoeven? Hoe maak ik me kenbaar in de wijk? Hoe kan ik in contact komen met andere bezielde bewoners? Mijn doel: hoe te vinden wat me bezielt en wat ik wil onderzoeken? Praten, buiten rondkijken in verbinding met mijn interesse brengen.

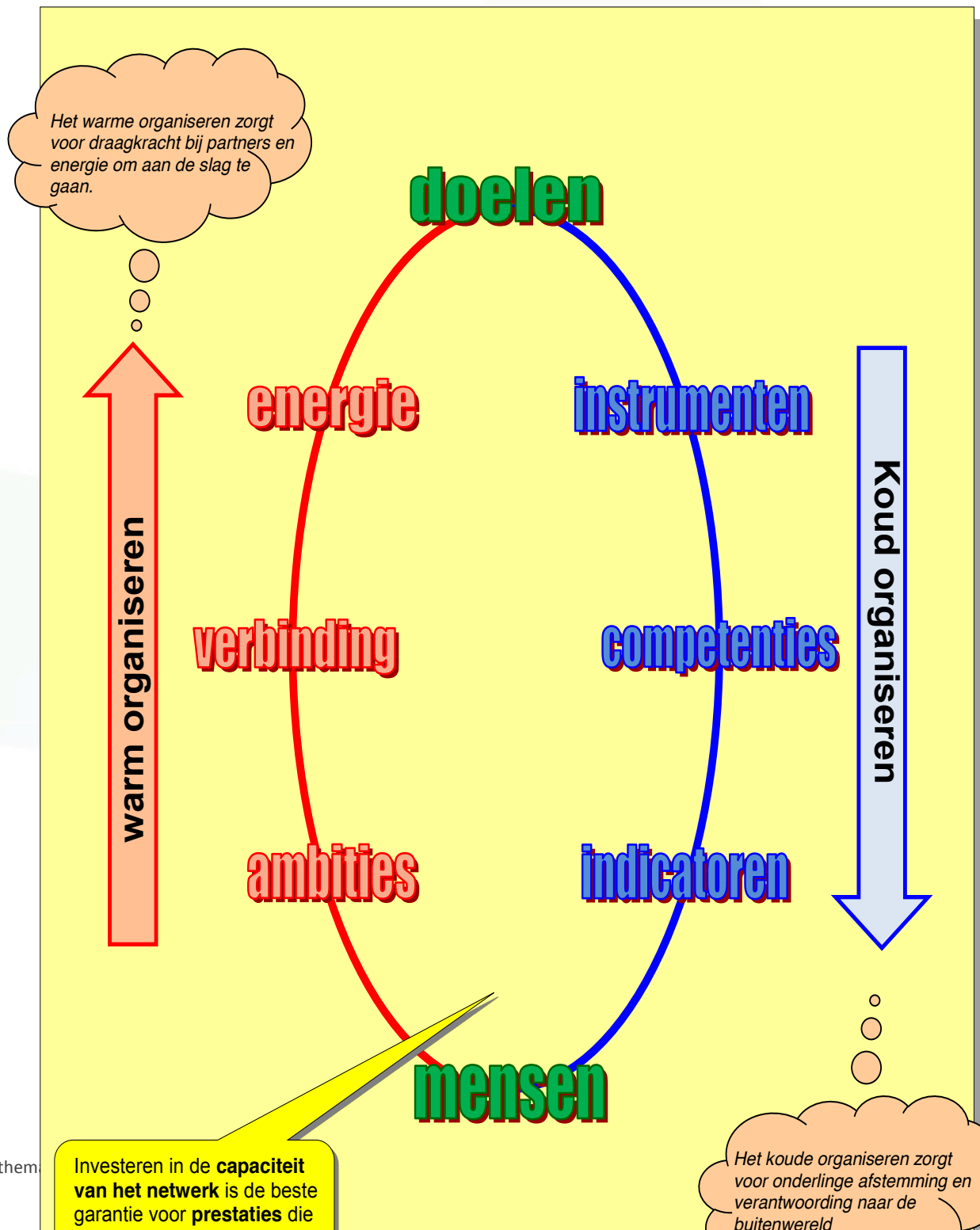
De belangrijkste kernpunten van het gesprek:

- Bepalen wat je als initiatiefnemer(s) wilt en daarin niet te benauwd zijn om dat uit te spreken. Als je goed uitspreekt wat je wilt, kunnen mensen aanhaken en breng je mensen in beweging
- Hoe vind ik, hoe verbinden wij? Vergt voortdurend open vragen stellen, nieuwsgierig blijven naar de ander
- Het gaat ook over aan het licht brengen, wat niet gezien is.
- Niet vrijblijvend, doelgericht en gewoon bij de mensen langs gaan
- Netwerken begin bij en met de mensen. En dan via dromen en ambities van mensen verbinden, energie bundelen en doelen bepalen. Dit is warm organiseren.
- Als dat lukt dan kom je ook op andere zaken zoals randvoorwaarden, instrumenten, financiering, competenties. Mensen eerst: ambities uitspreken, samen doelen bepalen en dan kun je organiseren. Als je start met je (eigen) doel te bepalen heb je geen draagvlak.

Heel basaal gaat het om het leren herkennen en managen van energie en het opbouwen van een buurtnetwerk. **Onderzoeks- en ontwikkelpunten: Hoe kun je energie herkennen? Waar is dit goed gelukt? Hoe vind je en verbind je bezielde mensen? En hoe kan deze energie zich ontwikkelen tot bezielde bewonersorganisaties? Hoe kun je dit methodisch aanpakken?** (Laatste vraag sluit sterk aan bij Vilans onderzoek naar waardensystemen en vragen over bijzonder statuut vanuit de tafel over eigenheid van organisaties).

Warm en koud organiseren

Beweging begint bij mensen die iets willen en initiatief nemen. Pas als het warme organiseren succes heeft, kan het koude organiseren slagen.

2. De toekomst van samenwerking tussen zorgorganisaties en zorgcoöperaties.

Gespreksleiders: Daniëlle Harkes (Aedes- Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg) en Anita Boele (Kenniscentrum Instituties voor de Open Samenleving, Universiteit Utrecht)

Hoe verloopt de samenwerking tussen zorgcoöperaties en zorgorganisaties? Wat zijn de pijnpunten en wat draagt juist bij aan een succesvolle relatie? In deze tafel praten we over resultaten van recent onderzoek naar de samenwerking tussen zorgcoöperaties en zorgorganisaties en de implicaties van deze uitkomsten voor de toekomst.

Onderzoeksvragen: Wat betekent het concreet voor de richting die zorgcoöperaties opgaan wanneer zorgorganisaties principes en uitgangspunten over goede zorg geleidelijk aan overnemen? En wat is de rol van verzekeraars?

Door Kenniscentrum en Universiteit Utrecht is onderzoek gedaan naar de samenwerking tussen zorgcoöperaties en zorgorganisaties en de succes- en faalfactoren die hiermee samenhangen. Het onlangs verschenen onderzoeksrapport hierover vormt het uitgangspunt van de discussie. Heel kort samengevat: Een gedeelde visie op zorg blijkt essentieel voor samenwerking. Zorgorganisaties zien burgerinitiatief als geleide om hun eigen organisatie aan te passen op de toekomst. Burgerinitiatieven kunnen aanvullend werken op de professionele organisaties of echt taken overnemen; zaakwaarnemer of ketenpartner. Verder blijkt onder meer dat zorgorganisaties die samenwerken met zorgcoöperaties steeds meer de waarden en opvattingen van goede zorg delen met zorgcoöperaties (die aanvankelijk immers vooral uit bezwaren in het bestaande professionele aanbod werden opgericht). Henk Nouws, verbonden aan het Odensehuis, wijst onder meer naar zijn boek 'Een spannend huwelijk' waar soortgelijke thema's aan de orde komen. Martin van Lijf, verbonden aan Lunetten Wil Wel vult dit verder aan met voorbeelden hoe zij samenwerken met professionele zorgorganisaties juist om hulpvraag en aanbod bij elkaar te brengen, waarbij vooral de professionals in de wijk zicht hebben op de vragende kant. Nieuwe vraag bij deze ontwikkelingen is dan hoe zorg je ervoor dat zorgcollectieven een gelijke rol gaan spelen in het gehele proces van ketensamenwerking in de lokale zorg?

De belangrijkste discussiepunten zijn:

- Meer bekendheid met historie van burgerinitiatief kan ondersteunen (zie website www.collective.action.info)
- Er is een relatie met initiatieven voor wooncoöperaties; we kunnen leren van wat daar ontwikkeld wordt
- Er zijn veel partijen die burgerinitiatief kunnen ondersteunen (aan tafel zit de Koninklijke Nederlandse HeideMaatschappij KNHM.nl) Beter in kaart brengen wat er allemaal is.
- **Onderzoeksvraag: onderzoek nodig naar vraagverlegenheid en toegangsvraag (hoe krijg je als burgerinitiatief zicht op kwetsbare burgers) en de kansen die samenwerking met professionele organisaties biedt.**
- Over het proces wordt opgemerkt dat de professionele wereld snel het jargon gaat bepalen. Dan herkennen burgers zich niet meer. Dus omdraaien: burgers zijn leidend

3. Het verhalenboek. Waarin mensen een boekje open doen over hun eigen burgerinitiatief. De waarden achter twee burgerinitiatieven Lierop Leeft en Wijzelf Zoetermeer blootgelegd door Vilans. Wat levert dat op en wat kunnen we daarvan leren?

Gespreksleiders: Dieke Feliksloot (Vilans) en Jitske Tiemersma (Omzien)

Welke waarden zijn leidend binnen zorgcoöperaties? Welk waardesysteem ligt hieronder en op welke wijze kan het verkennen van dit waardesysteem bijdragen aan de worteling, visievorming en voortgang van bewonersinitiatieven en zorgcoöperaties? Aan deze tafel bespreken we de uitkomsten van een onderzoek naar de rol van waarden binnen een zorgcoöperatie en wat je daaraan kunt hebben als initiatief en als stakeholders. Inclusief toegevoegde waarde van initiatieven op het gebied van gezondheid en geluk en de relatie met mindfulness en innerlijke vrijheid

4. Waardebepaling en businessmodellen voor woon- en zorgcoöperaties: wat weten we over de opbrengsten en meervoudige waardencreatie? Meer dan u denkt! En wat is nog nodig om de waardencreatie vast te stellen?

Gespreksleider: Jasper Klapwijk (zelfstandig strateeg en onderzoeker)

Wat is de economische en maatschappelijke opbrengst wanneer mensen zich verenigen en zelf zorg gaan organiseren of samen gaan wonen? Zijn woon- en zorgcollectieven goedkoper dan traditionele organisaties? Welke meerwaarde bieden woon- en zorgcollectieven in vergelijking met traditionele zorgorganisaties? Hoe kun je dat bepalen, en hoe kun je dat vertalen in een businesscase? Wat moet er nog gebeuren om hierin een slag te slaan in 2016?

- Voorlopige onderzoeksresultaten wijzen uit dat zorgcoöperaties die zelf zorg regelen even goed zijn als de best case, dus beter dan de benchmark, maar wel veel goedkoper dan de benchmark
- **Onderzoeksvraag: Hoe kun je andere opbrengsten dan kwaliteit en geld meten?**
- **Onderzoeksvraag. Right to challenge als aanbestedingsmodel: kunnen zorgcoöperaties concurreren met derden?**
- **Zouden zorgverzekeraars willen investeren in (sociale) voorzieningen en experimenten en op grond van kostenbesparing?**
- **Onderzoek meer bestaande zorgcoöperaties met MKBA-methodiek**
- **Nieuw model om te onderzoeken: zouden burgerinitiatieven een collectief voor zorgverzekeraars willen worden? Zijn initiatieven samen bereid een collectief te starten? Minimale schaal is 600 deelnemers.**
- Lokale burgerinitiatieven zouden met de gemeente en zorgverzekeraars afspraken kunnen maken met de zorgverzekeraar over een integraal zorgconcept voor eigen basisverzekering (voor huisarts, wijkverpleging) en afspraken over een aanvullende verzekering (hulpmiddelen, paramedische hulp), in combinatie met PGB's.

5. Samenwerking tussen het bewonersinitiatief en de gemeente en het Right to Challenge

Gespreksleiders Jurgen van der Heijden (Omzien) en Nanneke van der Heijden (SMEE, gemeente Rhenen)

Samen met gemeente en aanbieders van welzijn en zorg werken initiatieven samen aan welzijn en zorg. Hoe verloopt die samenwerking, en in het bijzonder met de gemeente? Wat doe je als bewonersinitiatief alleen, wanneer heb je de gemeente nodig? En wanneer heeft de gemeente jou nodig als initiatief? Gemeenten kunnen bewoners het recht geven om met alternatief aanbod de bekende aanbieders uit de dagen. Het Right to Challenge. Wat gaat dit betekenen in de relatie met de gemeente?

Hypothese/onderzoeksvraag: De dorpsondersteuner wordt medebepalend bij het opstellen van het programma van eisen, maar om te voorkomen dat deze oppermachtig wordt, moet de gemeente voor transparantie en eerlijkheid zorgen.

In het gesprek ging het in eerste instantie over wat het Right to Challenge is en hoe je daarmee initiatieven / initiatiefnemers in stelling kunt brengen.

Punt is vaak dat het voor kleinere (zorg)initiatieven niet mogelijk is om zich als aanbieder partij op te stellen omdat ze doorgaans niet kunnen voldoen aan de formele vereisten. Bovendien, als initiatieven elkaar gaan challengen, maken ze elkaar zwakker ipv sterker. Eigenlijk zou je dus het beste als initiatief kunnen worden opgenomen in het aanbod van een grotere partij die wel aan alle formele vereisten kan voldoen, waarbij de (bewoners)initiatieven dan wel meer zeggenschap zouden moeten krijgen in het grotere geheel. Verbinding zoeken van initiatieven is dan belangrijk.

Een belangrijke eis / voorwaarde zou zijn dat de aanbieder een band met de bewoners heeft. Dat is iets wat voor een (bewoners)initiatief pleit dat wil challengen. Maar, hoe beoordeel je of er een band met bewoners bestaat, hoe ziet de bewijslast er uit? En, aan de andere kant, hoe zorg je ervoor dat de challenger die mag aanbieden, ook daadwerkelijk iets met de bewoners heeft? ***Onderzoeksvraag: wat kunnen we leren van de competitieve voordelen van initiatieven (lokaler, directer, economische voordelen)?***

Belangrijk bij het Right to Challenge is dat je vraag en aanbod goed moet onderscheiden. Dan krijg je soms een rare constructie dat een groepje bewoners meedenkt met het Programma van Eisen en tegelijkertijd een band heeft met het initiatief dat aan het programma van Eisen moet voldoen. De dorpsondersteuner zou daarbij als een soort intermediar kunnen optreden. Deze heeft een marktbepalende functie en treedt op als een soort marktmeester. En omdat je, net als bij een marktmeester, het risico loopt dat deze bepaalde partijen eerder wat zal toebedelen, is het belangrijk dat er mechanismen worden ontwikkeld die zorgen voor transparantie en eerlijkheid.

Gemeente Utrecht is bezig met het opzetten van proef-challenges voor:

- Dagbesteding
- Boodschappen + bus
- Groenbeheer
- Sporthal voor basketbalverenigingen

Een aantal zaken is nog niet direct toe aan 'challengen'; als voorbeeld worden de sociale buurtteams genoemd.

6. Inclusieve samenleving, hoe doe je dat in de praktijk als bewonersinitiatief? Hoe bereiken en betrekken bewonersinitiatieven hun kwetsbare en/of eenzame medeburgers?

Gespreksleiders: Ingrid Bulsink (AxionContinu) en Theo van Wijk (Omzien en De Nieuwe Jutter)

Hoe bereik je alle medebewoners, met name kwetsbare en/of eenzame bewoners en mensen uit diverse culturen? In- en uitsluiting. Hoe kunnen initiatieven dit aanpakken? Welke keuzes en welke deskundigheid vraagt dit? Kan dit met vrijwilligers of in samenwerking met beroepskrachten? Kunnen bewonersinitiatieven inclusief werken? Of werkt dat mogelijk beklemmend, uitsluitend, corrumperend (vertegenwoordigende democratie trekt zich terug, er is meer sprake van cocreatie, maar dat geeft misschien ook eerder een kans op corruptie)

- Kunnen bewonersinitiatieven met veel informele werkwijzen omarmt worden door formele organisaties als een gemeente? (bijv. gemeente Driebergen wil dat het goedlopende buurtnetwerk De Wildbaan nu in elke wijk wordt ontwikkeld).
- Krijgen bewonersinitiatieven/informaliteit in minder goede wijken eigenlijk wel de kans? Daar is zoveel inkadering qua regels voor arbeid/werklozen/bijstand, scholen enz. zodat collectieve oplossingen bijna geen kans krijgen.
- Kennen we de informaliteit van (kwetsbare) groepen eigenlijk wel en kunnen we deze beschermen en benutten?

De centrale vraag was: Hoe kun je als bewonersinitiatief alle mensen bereiken ook de mensen die in sociaal isolement verkeren?

Aan tafel is gesproken over het belang van vroeg-signalering & preventie. En de rol die bewonersinitiatieven hierin op zich kunnen nemen.

- Klein beginnen met het initiatief en spontaan laten groeien
- Mond op mondreclame zorgt voor een sneeuwbal effect.
- In samenwerking met beroepskader
- **Onderzoeksvraag: Welke praktijkvoorbeelden zijn er en wat werkt daarin wel of niet? Waar is dat van afhankelijk? Dit in kaart brengen.**
- Zorgen voor vertrouwenspersoon die de wijk goed kent, de bewoners geen of zo weinig mogelijk drempel ervaren om erop af te stappen. Dit kunnen ook straatcoördinatoren zijn. **Hoe vind je deze goede vertrouwenspersonen? Wat maakt iemand hiervoor geschikt? En Hoe verleid je buurtbewoners om die rol op te pakken?**
- Wijkbewoners vragen andere wijkbewoners mee te nemen. Dit zorgt voor een sneeuwbal effect.
- En hoe dan omgaan met 't grijze gebied waar aanvankelijk niets aan de hand is!
- **Onderzoeksvraag: hoe kun je ouderen/kwetsbare wijkbewoners effectief bereiken? Wat werkt wel of niet? Zinvol om praktisch onderzoek hiernaar te doen met de Hogeschool Utrecht. Action research: doen en tevens onderzoeken. Interventies toepassen (op basis van laatste inzichten en ervaringspraktijken) en daar dan begeleidend onderzoek naar doen. Zodat initiatieven er meteen iets aan hebben.**

7. Bewaak de eigenheid van bewonersinitiatieven en zorgcoöperaties! Hoe zorgen we ervoor dat deze niet institutionaliseren? Wat zijn de unieke eigenschappen van de gemeenschappen die worden gevormd door bewonersinitiatieven?

Gespreksleiders: Marthijn Laterveer (coördinator LOC) en Henry de Gooijer (bewonersbedrijf Werkplaats, Soesterkwartier Amersfoort)

Hoe zorgen we ervoor dat we niet institutionaliseren? Een boodschap die we veel horen en elkaar geven. Wat is die eigenheid? Wat zijn de kenmerken van gemeenschappen in de vorm van lokale bewonersinitiatieven die regie nemen over zorg, welzijn en wonen in de wijk? Hoe kan een initiatief wel impact hebben en minder afhankelijk worden van subsidies en charitatief geld? Aan deze tafel wordt gesproken over ingrediënten voor nieuwe gemeenschappen die duurzaam zijn en impact kunnen hebben. Welke ingrediënten zijn dat?

Aan deze tafel ging het onder meer over:

- Inventariseren van waarden (zelf). Het is zinvol om te bepalen wat de waarden zijn en dat het “DNA” van het initiatief wordt vastgelegd. Dit geeft richting, kun je intern en naar partners toe gebruiken, geeft vertrouwen en energie.
  - **Onderzoeksvraag hierbij is of het initiatieven helpt om te werken aan ‘een vlag’ in de vorm van een bijzonder statuut. Hiermee gaat de Werkplaats Soesterkwartier werken.**
- Sociale cohesie is een ‘gezamenlijk’ belang van het initiatief en de gemeente en/of andere partners. De rede om te onderzoeken of en hoe je de gemeente kunt betrekken. Als mede lid van het initiatief of als samenwerkingspartner.
  - Onderzoeksvraag hierbij: **Wat zijn argumenten en gezamenlijke belangen van gemeenten, woningbouwcorporaties en zorgaanbieders om los te laten en ruimte te creëren voor bewoners?**
- In de samenwerking met de gemeente is het wel van belang om de eigenheid en de eigen visie en waarden te bewaken. Zicht op de waarden en de koers helpt hierin
- Centraal staat: de wijk (en niet bepaalde beleidsterreinen/onderwerpen) → de eigenheid wordt hierdoor geborgd.
  - **Onderzoeksvraag: Het ene burgerinitiatief zoekt de dialoog met gemeenten en instanties. Het andere heeft een standpunt en meldt gemeenten en instanties hoe het initiatief het wil hebben. Wat zijn succes- en faalfactoren bij deze beide manieren?**
- Blik naar binnen en naar buiten
- Vereniging Duurzaam Soesterkwartier en Werkplaats Soesterkwartier kiezen voor de insteek om samen te werken met de gemeente. Een andere insteek kan zijn om meer te focussen op de eigen wensen en behoeften en via invloed/business casus bepaalde samenwerking/voorwaarden te realiseren die goed zijn voor de wijk. Hierin wordt invloed en lobby via duidelijke wensen/eisen en voorwaarden aangewend. Bij beide benaderingen kun je als initiatief de regie nemen.
- Zelf verkennen van de behoeften in de wijk blijft belangrijk. Grassroots.

8. Bewonersinitiatieven en toekomstbestendig wonen. Welke rol kunnen collectieven hierin spelen? Austerlitz Zorgt gaat hiermee aan de slag.

Gespreksleiders: Jan Smelik (Austerlitz Zorgt), Arjen De Jong (Woonvogel) en Yvonne Witter (Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen- Zorg)

Wat kunnen bewonersinitiatieven doen om bij te dragen aan toekomstbestendig wonen door de bewoners in de wijk of het dorp? Er zijn in het buitenland en ook in Nederland diverse succesvolle voorbeelden bekend van generatiebestendige woonvormen. Wat zijn de mogelijkheden voor bewonersinitiatieven om meer invulling te geven aan

toekomstbestendig wonen? En wat kunnen ze leren van de voorbeelden die inzetten op collectief opdrachtgeverschap? Een initiatief en een expert vertellen wat zij hiermee doen.

Belangrijkste gespreksonderwerpen:

- Marktwerking
- Financiering
- Hoe krijg je de gemeente mee?
- Alternatieven voor huur en koop
- Projectontwikkeling en architecten denken niet klantgericht
- Rol omgeving/buurt belangrijk
- Huizenruil
- Elke lokale situatie is uniek

Er bestaan in Nederland best veel initiatieven rond collectief opdrachtgeverschap. Daarvan kunnen we leren als bewonersinitiatieven. Een andere belangrijke conclusie is dat het nodig is om integraal naar woonvraagstukken te kijken rond toekomstbestendig bouwen (thuis aanpassen, verhuizen of nieuwbouw) op buurtniveau. En niet alleen op het niveau van een huishouden. Hier is actieonderzoek op zijn plaats. **Onderzoeksvraag: Hoe kan een integrale aanpak van toekomstbestendig wonen op wijkniveau effectief zijn in een dorp, een stadswijk en andere type wijken/plaatsen?**

9. Het complexe speelveld van grootstedelijke initiatieven. Hoe om te gaan met spanningen bij het realiseren van goede welzijn en zorg, ook voor eenzame bewoners in de stadswijk? Het aanbod is groot, de lokale focus soms ver te zoeken. Welke rol kan het bewonersinitiatief hierin nemen?

Gespreksleiders: Gerrit de Jager (Stadsdorp Weteringplus) en Wilma de Buck (Raedelijk, Coöperatie Wederzijds en Dialoogwerkt)

Er is in steden een overvloed aan welzijns- en thuiszorginstellingen. Niettemin wordt wijkzorg vaak op grote afstand van de bewoners (niet lokaal/wijkgebonden) georganiseerd, terwijl eenzaamheidsbestrijding juist een zeer lokale/kleinschalige aanpak vraagt met lokale matchmakers (lijkend op dorpsondersteuners). Welke rol kunnen bewonersinitiatieven naar zich toetrekken in dit speelveld? Hoe om te gaan met de spanningen: concurrentie tussen aanbieders, concurrentie tussen initiatieven en aanbieders.

Centrale vragen die als uitgangspunt voor gesprek is gekozen:

- Hoe kunnen bewonersorganisaties het verschil maken?
- Welke systemen gebruiken bewonersinitiatieven?
- Wat hebben bewonersinitiatieven nodig om tot bloei/wasdom te komen?
- Hoe omgaan met de spanning tussen bewonersinitiatieven, gemeente en zorg/welzijn aanbieders?
- Hoe ga je om met het spanningsveld tussen vrijwilligers aangehaakt bij welzijn/zorg en bij bewonersinitiatieven?
- Hoe organiseer ik zorgaanbod door beroepskrachten met behoud van de eigenheid van bewonersorganisaties ?

Spanningsvelden die we constateren:

- Veel zorgorganisaties, gefragmenteerde wijze van organiseren en werken, afstand van organisatieprofessionals en mensen in de wijk

- Bereikt slechts deel van de bewoners (niet inclusief)
- Zorgorganisaties bereiken de eenzamen niet (competenties)
- **Hoe nieuwe beroepskrachten inzetten? (welzijn, wijkverpleegkundige). Ook gericht op preventie. En hoe kan dit worden aangestuurd door bewonersinitiatief?**
- Vraagverlegenheid

Oplossingen:

- Dorpsondersteuner inzetten. Wat doe je met niet-leden in het kader van inclusie?
- Even buurten. Mooie aanpak waarin matchmakers/spillen een belangrijke rol spelen als vertrouwenspersoon voor de buurt die proactief werkt. Hiermee wordt ook de burg geslagen tussen formele en informele zorg
- Gebruik van digitale platform? Zoals Wijzelf Zoetermeer, We Helpen, Buurtwelzijn...
- **Onderzoeksvraag: welke actuele oplossingen werken effectief, welke andere oplossingen zijn er en wat is er nodig om dit verder te ontwikkelen?**

De complexiteit van het speelveld in een grootstedelijke omgeving kwam wel in beeld, maar de problemen die dat met zich meebrengt kwamen onvoldoende aan bod. Als je vanuit een kenniscentrum en lerend netwerk meer aandacht wilt geven aan het accommoderen van eenzame ouderen, dan is **een vergelijkend onderzoek naar effectiviteit van de verschillende methodieken (in hun contact) waardevol kan zijn. Er bestaat erg veel onderzoek over dit onderwerp, maar weinig handzame adviezen. De laatste studie van Magielsen over de effectiviteit van de bestrijding van eenzaamheid (Movisie 2015) lijkt voor praktijkmensen een goed startpunt te zijn. Een aanvullende onderzoeksvraag: uitvoeren van actieonderzoek naar de verbinding tussen bewonersinitiatief en de formele wijk/zorginfrastructuur. "Hoe zorgen we ervoor dat de lokale overvloed aan initiatieven matcht bij wat persoonlijk (op maat) nodig is?"**

10. Van koffie naar coöperatie. Waarom en wanneer kies je daarvoor? Spelen omgevingsfactoren een rol? En wat zijn de voordelen?

Gespreksleider: Heleen Andre de la Porte (wijk Vogelzang De Bilt, Dynamo Advies)

Van koffie naar coöperatie. Waarom en wanneer kies je als initiatief voor een bewonerscoöperatie? Welke omgevingsfactoren spelen een rol? Wat zijn de voordelen en hoe doe je dat? Kan dit een opstap zijn naar een stappenplan met fases van ontwikkelingen en passende activiteiten en vormen van bewonersinitiatieven?

Verslag workshop 'van koffie tot coöperatie, Heleen André de la Porte (Dynamo Advies, wijkvereniging Vogelzang Bilthoven).

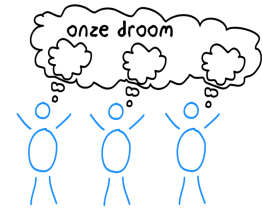
Deelnemers:

- Mirjam Werner, Erasmus Universiteit Rotterdam
- Ellen Epping, bewonersinitiatief OKE Nu (Utrecht Overvecht)
- Ronald Kamstra (Mitros)
- Ronald Rommes (KFHeinfonds)

EN
v elkaar

Bewonersinitiatieven: van koffie tot coöperatie

Actie- en onderzoeksvragen:

1. Start van veel bewonersinitiatieven is het bij elkaar brengen van vraag en aanbod. Onderzoeksvragen daarbij?
  - a. **Hoe inventariseer je vraag en aanbod en breng je dat bij elkaar? (best practices, leren van elkaar)**
  - b. **Hoe betrek je mensen met een andere culturele achtergrond (inclusie?)**
2. **Hoe waarborg je continuïteit in een initiatief dat uitsluitend draait op de inzet van vrijwilligers?**
3. Als geld een rol gaat spelen (bijv. subsidieaanvraag, door initiatief betaalde kracht of klus) is institutionalisering (bankrekening, oprichting stichting/vereniging) een voorwaarde. Overheden en stichtingen hebben vaak een klein potje, waarbij subsidie achteraf wordt uitgekeerd op basis van facturen om fraude te voorkomen.
  - a. **Hoe kunnen we betaling aan en door initiatieven eenvoudiger maken?**
4. Onderscheid professioneel (= betaald) – vrijwillig (= onbetaald). Ook vrijwilligers moeten in staat zijn hun werk goed te doen. Veel vrijwilligers doen dit werk naast of na – en in het verlengde van - hun betaalde baan en zijn (dus) professioneel. Dat geldt niet voor alle vrijwilligers.

- a. Hoe leiden we vrijwilligers op tot professionele vrijwilligers? Vrijwilligers met taken op het gebied van welzijn krijgen bijvoorbeeld regelmatig te maken met zorgaspecten. Wat wordt van hen verwacht en hoe kunnen zij hiertoe worden opgeleid?
  - b. ***In OKE Nu werken vrijwilligers die werkloos zijn. Kan het bewonersinitiatief mede tot doel hebben een opstap te zijn naar een betaalde baan? Kan een vrijwilliger worden bijgeschoold op kosten van het initiatief (bijvoorbeeld maken en onderhouden website)?***
5. Op dit moment lijkt de meest doorontwikkelde vorm van een bewonersinitiatief de oprichting van een zorgcoöperatie. In onze groep was geen kennis over dit onderwerp; we hebben onze vragen daarom geformuleerd als onderzoeksvraag:
- a. De 5W's van de zorgcoöperatie: waarom, voor wie, wat, wanneer en hoe?

Bij deze tafel blijkt het dus van belang te zijn om hele basale zaken in de zin van dromen/ambities en concrete uitwerkingen van doelen en activiteiten/diensten zeer belangrijk te zijn. ***Onderzoeksvraag: is het mogelijk om een soort rudimentair stappenplan te maken per fase van ontwikkeling van een initiatief en wat er nodig mogelijk is?***

Debriefing:

Wat zijn belangrijkste inzichten en onderzoeksvragen per thematafel?

1. Gedreven mensen vergeten dat ze 't met mensen moeten doen. ***Het gaat om het leren herkennen en stimuleren van de goede energie. Hoe herken je dat? Slimmer en tactischer werken. De basis van initiatieven goed verzorgen.*** Via netwerkend werken leer je dat je eerst concentreert op de droom, de ambitie, de waarden. Dan op verbinden met andere mensen en dit uitwerken in verbinding tot doelen. Dit is het fundament. Daarna komen zaken als randvoorwaarden, middelen, planning aan de orde. In die volgorde.
2. Professionele zorgorganisaties zoeken samenwerking met de zorgcoöperaties: als gelijke partners. ***Onderzoeksvraag: Hoe ontwikkelt zich dat? ; Herbezinning op zorgcoöperaties nodig met de ontwikkeling van zorgorganisaties?***
3. ***Zijn de coöperaties bereid een collectief te organiseren voor de verzekeraar?***
Verzekeraars als zorgaanbieder of andersom
4. Zie hypothese
5. ***Hoe verleid je wijkbewoners om sleutelposities ten opzichte van kwetsbaren te vervullen of op te pakken. Sleutelfiguren in de zin van vertrouwenspersonen zijn nodig.*** Dit geldt niet alleen voor sociaal zwakkere wijken, ook voor "blanke" wijken met weinig cohesie
6. ***Hoe zorg je dat je je "DNA" goed omschrijft? Welke tactiek werkt richting gemeente en andere partners om te krijgen wat je wilt als bewoners?***
7. Woonomgeving geïntegreerd bekijken. Gebouw of wijk?
  - a. ***Hoe bekijk je levensloopbestendigheid integraal in de buurt?***
  - b. ***Financiering?***
  - c. ***Kunnen we hiervoor een paar pilots starten?***
8. ***Hoe neem je als initiatief positie in? Moet je eenzaam willen bereiken? JA***

9. **Best practices?** Als het gaat om zorgcoöperaties (dus meer bestendige initiatieven).
Kip – ei verhaal: eerste rechtspersoon oprichten voor subsidie of eerste geld binnenhalen? Is een coöperatie altijd interessant?

Plenaire afronding:

Wat is er nu nodig? Volgens Jan Smelik,

- Oplossen van knelpunten. Fiscale knelpunten, knelpunten rond vrijwilligers, inzet van werklozen en UWV
- Diversiteit, dynamische wereld
- Maar er is wel sprake van landelijke trends, vraagstukken en knelpunten die opvolging naar politiek behoeven
- Idee om richting verzekeraars te gaan moet met heel veel coöperaties (25.000 personen) wel heel spannend. Misschien een brug te ver? Verder komen in samenwerking met gemeenten, zorgaanbieders en gemeenten is belangrijk. We zitten als initiatieven als in inkoopcollectieven.

Marthijn Laterveer:

- “zorgcoöperaties”: → initiatieven zijn veel breder en vormen zich niet binnen sectoren. Als ze al indelingen hanteren dan zijn het hele andere. Het gaat erom wat er in de wijk leeft, en dan wordt niet naar sectoren gekeken.
- Belangrijk om de diversiteit te onderzoeken en tegelijkertijd de generieke basisprincipes die goed werken. En hoe ga je bijv. om met de gemeente? Bijvoorbeeld met gemeente in gesprek gaan. Is zorg het antwoord? Of gaat het om contact, samen iets doen. Wat is echt nodig om mensen te verbinden?
- Uitrollen van bewonersinitiatieven en generieke principes kan niet. Het gaat vaak om unieke persoonlijkheden en unieke situaties. Wel kunnen we via stedelijke, regionale en landelijke netwerken van elkaar leren en daardoor versnellen.

Ella Vogelaar:

Zorg is niet het antwoord op diverse uitdagingen die er liggen. Wel contact en verbinding.

Ella maakt onderscheid tussen korte en langere termijn. Op kortere termijn ziet zij de volgende stappen:

- Vrijwilligerswerk (meer klassieke vrijwilligersorganisaties) meer verbinden met bewonersinitiatieven is een uitdaging.
- Netwerken blijken nuttig en nodig te zijn om te leren. Dat betekent niet klakkeloos overnemen van ideeën/oplossingen. Leren is mensenwerk. Regionaal blijkt een hele goede schaal te zijn om te leren. Daarnaast zijn er landelijke thema's en lokale thema's waarbij landelijke en lokale netwerken kunnen ondersteunen.
- Het is zeker interessant om het idee van een connectie met de zorgverzekeraars verder te ontwikkelen, bijv. door een experiment met een aantal initiatieven, gemeente en verzekeraars. Dit is meer lange termijn, doch er kan nu wel worden begonnen met het voorbereiden van een experiment.
- Het blijft mensenwerk.